

Ярмолюк – Ярмолюк О. ВамКРИШ: Севастопіль буде без світла по 8 годин щодня [Електронний ресурс]. URL: <http://uapress.info/uk/news/show/50144>

Oleh Andrishko. Coalescence Words on the Designation of the Realities of the War in the East of Ukraine (on the Basis of Electronic Media and Internet Sites). The article discusses coalescences – words formed in a lexico-syntactic way. Illustrative material for the study was the texts of the Ukrainian electronic media, which highlight events during the war in Eastern Ukraine. It is emphasized that the analyzed neologisms are actively used in journalism, fiction and live communication, but all this remains little studied from the point of view of linguistics. Analyzed as well-known coalescences such as ‘ikhtamnet’ (‘they are not there’), ‘Krymnash’ (‘Crimea is our’), ‘kakaiaraznitsa’ (‘what a difference’), ‘dedyvoievali’ (‘grandfathers were at war’), and the less used words. In the article they are divided into four word-formation groups: ‘ikhtamnet’, ‘Krymnash’, ‘putin’, ‘others’. They also clarified their semantics and functioning depending on the origin of the journalistic text, since there is a huge difference between their interpretation in the Ukrainian and Russian press, which uniquely changes the perception of the text.

Key words: derivatology, coalescence, ikhtamnet, Krymnash, publicistic style.

Андрішко Олег Михайлович – магістр філології Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, *ORCID ID: 0000-0003-1123-7807*; *avtornarodu@i.ua*

УДК 377.8.016:821.161.2:371.333

Тамара Бабійчук

Щоденники Олеся Гончара на заняттях української літератури в педагогічному коледжі

Стверджено, що Олесь Гончар є письменником, знайомство з яким необхідне сучасним юнакам і дівчатам, що живуть в інформаційному суспільстві, оскільки це зустріч з сильною, інтелектуальною, національно свідомою особистістю. Наголошено, що щоденники Олеся Гончара адресовані насамперед молоді. Умотивовано використання на заняттях щоденникових записів останніх у житті письменника років. Визначено види випереджувальних завдань: укладання словничка афоризмів письменника, визначення рис характеру Гончара (емоційні, вольові, інтелектуальні), створення кроссенсів, кластерів, інтелект-карт, фотоколажів тощо. Названо сучасні техніки, які є доцільними і цікавими для студентів. У додатках подано зразки виразного читання, рольової гри, есе, інтерактивного плаката, кроссенсу. Вказано на

доцільність створення подальших методичних рекомендацій щодо опрацювання щоденників Олесея Гончара в студентській аудиторії.

Ключові слова: Олесь Гончар, щоденники, молодь, літературний проект.

Сьогодні, як ніколи, у нашому інформаційному суспільстві актуальним є питання виховання юнаків і дівчат сильними, інтелектуальними, національно свідомими особистостями. А така особистість, що є закономірним, плекається насамперед іншими привабливими особистостями, зокрема майстрами рідного слова. На наше переконання, незабутній Олесь Гончар є тим українським письменником, зустрічі з яким потрібні сучасній молоді. Саме тому вітчизняним літературознавцям і методистам слід подбати, щоб твори письменника дійшли до нашого студентства, зокрема і його щоденникові записи. Дружина письменника Валентина Гончар роздумувала: *«Олесь любив молодь, на неї він покладав великі надії у творенні Української держави, і якщо його щоденникові записи знайдуть відгук у читачів, а найперше в юних серцях, то це буде найкращий вінок пам'яті письменникові Олесю Гончару [3, с. 7].* Метою статті є спроба представити роботу за щоденниками Олесея Гончара на першому занятті в педагогічному коледжі.

Питання щоденників як жанру нефікційної літератури були в центрі уваги таких науковців, як Євген Баран, Петро Білоус, Олександр Галич, Анна Ільків, Надія Колощук, Григорій Костюк, Михайлина Коцюбинська, Неля Момот, Людмила Морозова, Олег Рарицький, Ірина Сирко [2]; зокрема щоденники Олесея Гончара досліджували Яна Вельможко, Марія Возна, Артем Галич, Микола Степаненко, Катерина Танчин, Наталія Чиж [1; 5]. Однак питання використання щоденників Олесея Гончара на заняттях української літератури в педагогічному коледжі ще, на жаль, не розроблене. Зупинимося на різних формах роботи з цим видом белетристики, що становить новизну нашої публікації.

Передусім зауважимо, що на заняттях з літератури студенти знайомляться зі щоденниками Тараса Шевченка, Остапа Вишні, Олександра Довженка, Василя Стуса; мають поняття про щоденники Ольги Кобилянської, Володимира Винниченка, Сергія Єфремова, Уласа Самчука. У педагогічному коледжі на вивчення творчості О. Гончара виділено чотири години, отож, з огляду на це, не можна ставити завдання проводити ґрунтовну роботу за щоденниками. Однак, розглядаючи питання публіцистики О. Гончара, коротко

характеризуючи такі книги, як «Про наше письменство» (1972), «Письменницькі роздуми» (1980), «Чим живемо: На шляхах до українського відродження» (1991), знайомство студентів зі щоденниками письменника може відбутися. Слід зазначити, що в студентській аудиторії найкраще сприймаються щоденникові записи за 1990–1995 роки.

Покажемо, як доцільно, доступно, цікаво проводити таку роботу, а за приклад візьмемо рік 1990. Заздалегідь отримавши завдання, 3–4 студенти прочитують щоденникові записи, а на занятті представляють проект, який складається з таких розділів (назви орієнтовні, всього 4–5): 1. Виразне читання і коментування записів, які вас особливо вразили. 2. Рольова гра (інтерв'ю з письменником). 3. Есе. 4. Інтерактивний плакат. Можна запропонувати і такі види роботи, як укладання словничка афоризмів письменника, визначення рис характеру Гончара (емоційні, вольові, інтелектуальні), створення кроссенсів, кластерів, інтелект-карт, фотоколажів тощо. Саме так побудована робота допоможе, по-перше, краще, виразніше уявити постать письменника; по-друге, навчити молодь критично мислити; по-третє, представити опрацьовану інформацію через новий привабливий засіб. Епіграфом заняття можуть бути слова Олесея Гончара «Дякую Богові, що дав мені народитися українцем».

У подальшому методистам варто опрацювати роки 1991–1995 з метою подати рекомендації щодо знайомства молодих читачів з Олесем Гончаром – духовним батьком українських шістдесятників, провісником нашої незалежності – через його щоденникові записи.

Література

1. Вельможко Я. Щоденники Олесея Гончара: проблематика, образ автора, стиль. Київ, 2015. 20 с.
2. Галич О. А. У вимірах non fiction: щоденники українських письменників ХХ століття. Київ: Знання, 2008. 198 с.
3. Гончар В. Д. Записники Олесея Гончара // Гончар О. Т. Щоденники: У 3-х т.: Т.1. Київ: Веселка, 2002. С. 5–7.
4. Гончар О. Т. Щоденники: У 3-х т.: Т.3. Київ: Веселка, 2004. 606 с.
5. Степаненко М. Літературний простір «Щоденників» Олесея Гончара. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2010. 528 с.

References

1. Velmozhko Ya. *Shchodennyky Olesia Honchara: problematyka, obraz avtora, styl* [Diaries of Oles Gonchar: Problems, author's image, style]. Kyiv, 2015, 20 p. (in Ukrainian).

2. Halych O. A. *U vymirakh non fiction: shchodennyky ukrainskykh pysmennykiv XX stolittia* [In terms of non-fiction: diaries of Ukrainian writers of the twentieth century]. Kyiv, 2008, 198 p. (in Ukrainian).
3. Honchar V. D. Zapysnyky Olesia Honchara [Notes by Oles Gonchar]. In: *Honchar O.T. Shchodennyky: U 3 t.: T.1.* Kyiv, 2002, pp. 5–7. (in Ukrainian).
4. Honchar O. T. *Shchodennyky: U 3 t.: T.3* [Diaries: In 3 t.: T.3]. Kyiv, 2004, 606 p. (in Ukrainian).
5. Stepanenko M. *Literaturnyi prostir «Shchodennykiv» Olesia Honchara* [The literary space of "Diaries" by Oles Gonchar]. Poltava, 2010, 528 p. (in Ukrainian).

Додатки

Виразне читання і коментування щоденникових записів

Про тоталітаризм: «Злочини сталінізми, суспільні супроти національних культур призводили до деградації людської особистості» [4, с. 272].

Про Москву і її політику: «Москва робитиме все, аби не випустити Україну зі своїх пазурів» [4, с. 290]. «Україну напхали мігрантами, відставниками, манкуртами, пройдисвітами» [4, с. 290]. «Петро I підступно спровадив під виглядом ченців своїх таємних агентів до Києво-Печерської лаври, котрі в 1718 році запалили всю Лавру з метою знищити дотла всі її архіви й літописи ще з доби княжих часів. Отакий старший брат!» [4, с. 307]. «70 років тільки те й роблять, що нищать, нищать Україну різними способами, але як цілеспрямовано! Як це ми живемо?» [4, с. 316].

Про недолугість сучасних чиновників, їхнє яничарство: Випробування на одному з київських полігонів. «Якими треба бути кретинами, щоб у місцевості, по суті всуціль зараженій радіонуклідами, збивати такими армадами радіоактивну пилу!» [4, с. 287]. «Чорнобиль – це не випадковість, це закономірність злочинної діяльності і відомств, і всього керівництва цієї бездарної, потворно розбухлої, покараної Богом держави» [4, с. 316].

Про східні регіони України: «Велика Наддніпрянська Україна була спустошена, понищена, знедуховлена, треба, щоб тисячі й тисячі місіонерів рушили із заходу на Схід, тисячі й тисячі Кирилів і Мефодіїв мають звершити подвиг духу, подвиг відродження, щоб уся Україна стала Україною. Розбудити східні регіони! Дати мільйонам отих окрадених, оболванених в епоху тоталітаризму людей ковток свободи, урок національної гідності, дати відчутти пахоці духовного євшан-зілля, і вони прозріють, вони стануть людьми!» [4, с. 301].

Про українську науку: Загальні збори Академії наук. «Треба було комусь сказати про місію Академії в умовах процесу духовного відродження нації. Що зробила Академія, щоб увічнити пам'ять свого віце-президента Сергія Єфремова? Що зосталося в стінах Академії від традицій Вернадського, Грушевського, Кримського, математика Кравчука? Чи не пора нашій Академії згадати, що вона створювалася, як Академія українського народу, чи не пора нам обернутися лицем до України, до її духовних потреб?» [4, с. 295].

Про народ, його потенціал (Гончар цитує В. Винниченка: «*Ні один народ не може хотіти війни, не може! Це такий абсурд – прагнення народом війни*» і дає свій коментар): «*Треба десь навести ці слова. Щоб знав світ, яких людей мала Україна, яких гуманістів поряд з європейськими висувала в той час, як Брюсови та Гумільови захлиналися в приступках шовінізму*» [4, с. 286].

Про мову: «*Як далеко пішла деградація, які злочини скоєно: така нація, з такою співучою, від бога даною мовою нині обходиться злиденним, потворним суржиком! Чи зуміємо зупинити цей згубний процес духовного самознищення? На інтелігенцію, на літературу – найбільша надія*» [4, с. 285].

Про Тараса Шевченка: Професор Вроцлавського університету Мар'ян Якубець: «*Український поет був вищим за Міцкевича й Пушкіна... Поезія Шевченка була явищем єдиним і неповторним. Для неї нема відповідника у світовій літературі*» [4, с. 317].

Про єдність українців: «*Усі, кому дорога Україна, єднаймося, не піддаваймося на провокації, не йдімо на чвари, на розбрат!*» [4, с. 291].

Рольова гра

І сцена

Журналіст: Олесю Терентійовичу, Вас примушували вступати до Комуністичної партії? Може, зіграв роль прагматизм?

Гончар: Я вступав до партії добровільно – на фронті, між боями, коли невідомо було, чи вранці хтось із нас залишиться живий. Який ви тут бачите шкурний інтерес?

Журналіст: Ви розумний чоловік, хіба так тяжко було побачити фальшивість партії? Однак Ви залишаєтеся комуністом.

Гончар: Перебування в партії (так уявлялося) давало змогу більше зробити для захисту України, її культури. І таки ж дещо вдалось. Дещо вдалось відборонити і в творах, і в тяжких кабінетних війнах» [4, с. 293].

Журналіст: Чи ви збираєтеся виходити з партії?

Гончар: Так.

Журналіст: Чого ж ви цього не робите? Чого ждете?

Гончар: Жду, поки партія сама вийде з мене. Як виходить з людини чад.

II сцена

Журналіст: Ви відвідали студентів, які голодують. Ви розмовляли з ними.

Гончар: Так.

Журналіст: І пішли до Верховної Ради...

Гончар: ...і слухав, як Ігор Юхновський, людина поважного віку, доповідає про студентів, про їхню готовність навіть до самопалення, а депутати регочуть. Ті парламентські жеребці, захищаючись, іржуть.

Журналіст: Після цього ви написали заяву про вихід з партії.

Гончар: Писав уночі. Той регіт став останньою краплею, що переповнила чашу гіркоти, болю й туги. Я написав: «З такими безмежно жорстокими, що реготом зустрічають трагедію власного народу, я не хочу мати нічого спільного».

Журналіст: Це було 9 жовтня 1990 року. А до якої партії Ви, Олесю Терентійовичу, хотіли б належати?

Гончар: Я хотів би належати до Партії Життя.

Есе

Я читала щоденник і постійно ловила себе на думці: це слова, думки, вчинки великого громадянина, великого українця.

Він переживав, коли йшли битви у сесійному залі за прийняття Декларації про суверенітет України і назвав 16 липня великим днем. Радів, коли над Київською міською радою замайорів жовто-блакитний прапор, коли на Хортиці відзначали свято – 500-річчя козаччини. Пишався, що українських народних пісень записано аж 700 тисяч. З якою гордістю писав про В.Чорновола («Ось кого Україна мала б обрати президентом» [4, с. 318], про М.Поповича, В.Сергійчука, А.Погрібного, про сміливого і безкомпромісного С.Головатого, про талановитого журналіста В.Портникова. І підсумовував: *«Якими нікчемними постають апаратники перед такими світлими людьми, як Головатий, Хмара, Чорновіл, Ірина Калинець. Ось він, розум і цвіт нації»* [4, с. 295]. Жив високими почуттями: *«Жінки українських письменників – справжні декабристи ХХ сторіччя – ось про кого треба б написати!»* [4, с. 295]. З тривогою думав про бунти солдатських матерів. Скільки О.Гончар встигав зробити! Виступав на Першому конгресі українців, відкривав вечір, присвячений В.Винниченку, розпочинав зустріч круглого столу з питань Чорнобилю в Комітеті миру (*«Україна не хоче і не буде надалі атомним полігоном»* [4, с. 278]. О. Гончар – це сміливі вчинки порядної людини: вийшов із залу під час виступу Касьяна на з'їзді народних депутатів у Москві, коли цей кобеляцький скоморох нападав на демократів, на мітингувальників, на студентів. А за ним, О. Гончаром, тоді піднялися інші – і українці, і естонці...

Готуючись до заняття, раптом зрозуміла, що високопосадовці докладуть усіх зусиль, щоб якомога швидше вилучити творчість О. Гончара зі шкільного курсу літератури. Я навіть знаю «аргументи» цих осіб. Це все, скажуть, щоб «розвантажити» бідолашних учнів (студентів). Хай не читають, наприклад, «Собор», а то ще хтось замислиться, що цей роман-набат і досі актуальний. Треба, щоб О. Гончар промовляв до юнаків і дівчат; щоб до молоді прийшли твори, які навчають жити так, щоб залишити «слід путящий».

Інтерактивний плакат

Це електронний засіб навчання, це мультимедійний постер, який дозволяє відобразити необхідну інформацію: графіку, текст, фото, звук, відео, посилання. Елементами структури інтерактивного плакату «Щоденники Олеся Гончара. Рік 1990» є музика, архітектура, живопис, театр, література.

Музика (пісні «Боже великий, єдиний, нам Україну храни», «Їхав козак за Дунай», пісні у виконанні Дмитра Гнатюка, Івана Козловського, Ніни Матвієнко, «Дев'ята симфонія» Людвіга ван Бетховена).

Архітектура (Успенський собор, матеріал з Вікіпедії).

Живопис (репродукції картини «Запорожці пишуть листа турецькому султанові» І. Рєпіна, картин К. Білокур, М. Бойчука, В. Седляра).

Театр (відео про Нілу Крюкову <https://www.youtube.com/watch> або її моновистава за романом «Собор» <https://www.youtube.com/watch>).

Література (пісні на слова Тараса Шевченка <http://kobzar.luguniv.edu.ua/today/songs/index.html>, аудіокнига «Чорна рада» Пантелеймона Куліша, текст новели «Промінь сонця» Володимира Винниченка <http://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php>, матеріали про Григорія Косинку, Івана Багряного, Миколу Хвильового, Олега Ольжича, Олександра Довженка, Миколу Зарудного, Василя Голобородька, Дмитра Нитченка).

Кроссенс

Кроссенс – це перетин (перетин смислів; аналогічно до кросворда, де є перетин слів). Це прийом візуалізації навчального матеріалу, що сприяє як розвиткові логічного мислення студентів, так і емоційності самого заняття. Інші функції кроссенсу: мотиваційна, комунікативна, пошукова, виховна. На дев'ятьох квадратах – символи, які покликані викликати відповідні асоціації, за якими – інформація. Так, у центрі пропонованої моделі – назва теми «Щоденники Олеся Гончара. Рік 1990». На одному квадраті – карта України; на другому – жовто-блакитний прапор, Декларація про суверенітет, герб-тризуб (прочитується як Незалежність); на інших – символ Чорнобилю; літери Ї, Є (прочитується як Мова), автопортрет Т. Шевченка 1840; книга (прочитується як Література); світлина В. Чорновола (прочитується як Політика); хрест – знак Голодомору і козак (прочитується як Історія).

Tamara Babiychuk. Oles Honchar' Diaries at the Classes of Ukrainian Literature at the Pedagogical College. It is affirmed that for modern young people living in the information society acquaintance with Oles Honchar as a writer and a strong, intellectual, nationally conscious personality is indispensable. It is emphasized that the diaries of Oles Honchar are addressed primarily to young people. It is motivated to use the diary records of the last years of the writer's life. The types of proactive tasks are defined: the developing of the vocabulary of the writer's aphorisms, the defining the features of Oles Honchar's character (emotions, willpower, intellect), the creation of cross senses, clusters, intelligence maps, photo columns, etc. The modern techniques that are reasonable and interesting for students are named. Examples of expressive reading, role play, essay, interactive poster, cross senses are provided in the appendixes. The necessity to create further methodological recommendations for the learning of Oles Honchar's diaries in the student's audience is indicated.

Key words: Oles Honchar, diaries, youth, literary project.

Бабійчук Тамара Василівна – кандидат педагогічних наук, викладач-методист Комунального закладу «Бердичівський педагогічний коледж», *ORCID ID: 0000-0001-8243-6366*; patriotka_tamara@ukr.net